NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih rečí.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX. O sredo 18. rožnika (ranoletna) 1851. *List 25.*

Polétni večer.

Pri Janšavim ulnjáku *) 15. večer rožnika 1828.
(Iz zapuščine rajniga Jož. Žemljata.)

Gléj! škerlát gore prevléče
Kader jame se mračit',
Posmehvaje Hesper meče
Iz potoka zlati svit.

Trate zapusti zelêne,
Zadnjikrat zasuče bič,
Ter vesél domú prižêne
Jožik sitih ove tropič.

Žlahten hlap večérna rôsa,
'Z mnogih rožic izbudí,
Škoda, da bo kmalo kôsa
Atropa njih kratkih dní!

Tam na njiv' klasí šeptajo
V pokoju véčera,
Skor bi misli, da kramljajo,
Kak jih zaljša Cérera.

V rajni čistih sap tihoti,
Listi jagnjeda šumé,
Vsa natvora je v lepoti —
Tičice le sladko spé.

Razun murna v zelenjadi,
Dije v miru slednja stvar,
Sam on pesem po navadi
Vbira Stvarniku v dar.

V hlad Cefira izdihujem,
V pevskim duhu jaz gorím;
P'jan vesélja premišlujem:
Alj na svét' alj v raj' živím.

Rujava mèrva,
ali kako na več krajih Tiroljskiga z mèrvo ravnajo.

Na več krajih Tiroljskiga vse drugač po košnji z mèrvo ali senam ravnajo, in to ravnanje močno hvalijo, ktero se v dveh rečéh od navadniga loči, namreč 1) mèrva se ne spravi do dobriga posušena domú, ampak vlažna (fajhtna), 2) mèrva se ne suší na zraku in soncu, ampak na kupu po svoji lastni vročini.

Marsikteri, pervikrat to slišaje, se bo nad tem začudil, in se bo bal, da bi se mu po takim ravnanju vsa mèrva ne spridila, — ali to je prazna skerb; le prav se mora ravnati, in veliko več in boljši mèrve se pridela, po skušnjah v Tiroljskim kmetijskim tedeniku razglašenih.

*) Kakih 30 korakov od tako imenovane nove cerkve v Breznici na Gorenskim stojí še čebeljnak našiga rojaka, Antona Janšata, ki je v čbelarstvu tako slovil, da ga je cesarica Marija Terezia clo na Dunaj za učenika čbelarstva poklicala. Vred.

Dobiček, ki ga ta šega pri mervi da, je: 1) veliko časa in dela se prihrani; pri navadni šegi se mora pokošeno senó o lepim vremenu 2 ali 3 krat na senožeti obračati, o slabim pa še večkrat; če dež pride, ko je že merva suha in za domú peljati pripravljena, se mora delo iznovíga začeti. Rujava merva se zna o prav lepim vremenu o enim dnevu kositi in domú peljati, — o 2 dneh pa vselej, ako le ne dežuje. Pred 3 léti smo mèrvo od dveh zjutraj do desetih kosili, popoldne ob dveh že domú peljali in nikdar tako lepe in tečne merve vidili. Tako smo jo takrat tudi z otavo zadeli, med tem, ko so naši sosedje, ki so jo ob enim z nami kosili, s sušenjem na senožeti v dež prišli, in o treh tednih še le suh gnoj, namest otave, pridelali *).

2) Se veliko več in bolj tečne merve pridela; vsak kmetovavec vé kako pri mervi na senožeti do dobriga posušeni, cvetje, séme, in peresca (senení drob) odletvajo, ki so veliko tečniši, kot bilke; vsak vé, koliko merva tistiga prijetniga duha (aroma) po takim sušenju spuhtí in pogubí.

3) Se veliko prostora prihrani; vlažno potlačeno senó na pol manj prostora potrebuje, kakor suho.

4) Živina tudi rujavo senó raji jé, kakor vsaktero drugo, ki je za mléko, mesó in delo tudi tečnejši od navadniga sená, — 80 funtov rujaviga sená toliko zda kakor 100 navadniga.

Kako se je pa o košnji ravnati, da se pridela tako hvaljeno rujavo senó?

Namesto da se na senožeti ali v kozolcih popolnama in do dobriga posušeno senó domú spravi, kakor je navada, se pustí pokošena trava na senožeti le toliko posušiti, da je, kakor pravimo, seno na pol suho, to je, cvetje, peresca in séme se mora pri košnji, pri nakladanju na voz in skladanju z voza še terdno bilk deržati in ne odpadati. Ali je eno mervicò bolj vlažno (fajhtno), nad tem ni ravno veliko ležeče — le trava, clo nič osušena, ne smé biti.

Kadar se tako senó domú spravlja, mora en človek sosebno na to gledati, da se senó na kupu terdo stlači (auf dem Stosse festgetreten). To delo je scer težavno, ker imajo delavci pri neprenehanim tlačenju silno vročíno prestati; toliko bolj je potreba, da je vodník tega dela vedno pričujoč, in da včasih sam poskusi: ali je kùp že dovelj terden ali ne. Preterden ni nikdar, — prerahel je pa, ako se zamore od straní v kùp noter seči.

Terji ko je kùp, toliko hitrejši se greje, in toliko popolniši se vsa vlažnost (mokrota) iz sena izžene, da postane suho in perhko. Delavci morajo zato neprenehama in povsod enako tlačiti, zakaj če le enkrat postojé, se ta lega po tem ne da več tako ter-

*) Pri nas, kjer imamo kozolce ali stoge, se temu vbranimo, da mervo in otavo v kozolcih sušimo. Vred.

dno stlačiti, gorkota se na tem mestu ne zdrami tako, kakor mora biti, senó ondi mokrotno ostane in plesnije. Zato se mora živo priporočiti, da je skerben človek vedno pri tem delu pričujoč. Na 100 kvadratnih čevljev prostora se rajta en tlačivec.

Kùp pa ne sme manj kakor 4 čevlje visok, pa tudi ne višji kot 20 čevljev biti. Ako je nižji kot 4 čevlje, se ne zgreje dovelj, mokrota prepočasi odhaja in plesnobi se priložnost da. Ako je kùp višji od 20 čevljev, se vname taka gorkota, da bi znal kùp zgoreti.

Je kùp 4 do 20 čevljev visok, se položí na verh slame za 6 palcov visoko — po tem naj se celi kùp še pol ure tlači. Da senó ne plesnije, se položí slama na verh.

Je kùp tako napravljen in terdo stlačen, se že o 3 dneh zgreje; vročina kupa je včasih tako velika, da je roka ne preterpí. Odslej se mora kùp popolnama pri miru pustiti. O 6 do 8 tednih je v njem vročina prešla, senó je suho in kerhko, barve je sedaj rujave, nektere perjica clo černe, — duha je močnejiga in kaj prijetniga.

Pervikrat to poskusiti, se bo marsikteri bal — ali zagotoviti zamoremo vsaciga kmetovavca, da se ni clo nič bati, da bi se senó na to vižo spridilo, ako le prezelene trave ni na kùp djal, in da je kùp nar manj 4 čevlje visok napravil, in ga prav terdno stlačil.

Pristavimo še tole: Ako se senó ni na senožeti toliko posušilo, kakor ima biti in se je dežja bati, naj ga spravi raji premalo suhiga domú in pri nakladanju kupa naj se med eno lego sená poklada ena lega slame, enakomerno po celim kupu. Slama vreduje in poteguje mokroto na-se, in se med vrenjem napiva duha in slaja sená. —

Ravno tako se zna z velikim pridam s deteljo (navadno rudečo Štajarsko, nemško (Lucerner) in turško (Esperzette) ravnati; z vsimi temi deteljami smo že večkrat na imenovano vižo ravnali in si kaj dobro, živini prijetniši in tečniši pičo pridelali. Deteljo peljemo domú, ko je perje že vsahnilo, se pa še močno zelenih in sočnih bilk derží. Na to vižo ne pustimo ne perja ne glavic na polju in si napravimo živinsko klajo, ktera nar žlahnejši cvetlice v duhu prekosí! Ravno tako dobro je tudi na to vižo z grahorko (Wicken) ravnati, ki scer še ložej, kot detelja, svoje perjiče zgubí.

Velik dobiček sadja.

Nek vertnar v severni Ameriki si je léta 1831 velik vert napravil, kjer je samo breskvene drevca redil. Posadil jih je potlej na 140 njiv, na vsako po 100 drevesic. V létu 1846 je pridelal tega sadja 14.000 jerbasov. Vzame se, da je bilo to blizo okoli 1.400.000 breskev. Vsaka je bila debela za malo moško pest. Prodajal jih je v mesto Filadelfijo in Nevjork, in je dobil za vsakih sto 5 do 6 dolarjev. Samo za tisto léto so mu te breskve vergle še čez 40.000 dolarjev ali 82.333 gold. našiga denarja. Zares velik dobiček pri sadju! — Prav bi bilo, da bi se tudi pri nas tisti kmetovavci sadja malo bolj prijeli, ki mislijo in hočejo, da se mora sadje le kar samo od sebe množiti in rediti. Prid, ki nam ga sadje da, bomo mogli vedno bolj spoznati in ceniti. Uršič.

Razposeljenje pervih ljudí
v slavjanskim obziru.

(Dalje.)

Noetovi sinovi so bili Sem, Ham in Jafet. Jafetovi sinovi, od kterih gré tù posebno govoriti, so bili: Gomer, Magog, Madaj, Javan, Tubal, Mosoh in Tyras.

1. Gomer, Jafetov najstarši sin, je bil oče Gomeričanov, ki so v Frigii ali Bregji prebivali. Bohartu se zdí, da so tudi Kimbri in Keltje iz Gomerjeviga zaroda. Ecehiel 38, 6. 27. 14. govorí od dežele Gomerja, da je proti severji blizo Togorme bila in s Tirio (Tirus) Feniškim mestam kupčevala, kar se Bregji popolnama prileže.

2. Magog je bil, kakor Jožef Flavi, Jeronim, Teodoret in drugi mislijo, oče Skutov, kar je tudi verjetno iz Ecehiela pogl. 38. Prebival je Magogov zarod okoli Kavkaza, in ravno od ondot so Skuti prišli.

3. Madaj. Nobeden Jafetovih sinov se ni dalje proti izhodu razširil kot Madaj; ta je po sploh misli s svojimi otroci in vnuki zaselil deželo, ktero je po svojim imenu Medio imenoval. Bohart meni, da so stari Sarmatæ Soromadje tudi Madajeve rodovine, in da so svoje imé blizo od kaldejskih besedí Sar-Madai dobili, to je ostanjki (kar jih je ostalo) od Madaja ali Madjanov.

4. Javan se je bil v Grecio podal, ktera je tudi Makedonijo obsegla. Greki so se Jone Jones klicali, berž ko ne od hebrejskiga Javan, in Daniel 8, 21. Aleksandra veliciga, ki je Makedon bil, kralja Jonije imenuje, ker se je pod tem imenam tudi Makedonia razumela.

5. Tubal in Mosoh. Ta dva se vselej skupaj imenujeta; tudi prerok Ecehiel 27, 13—32, 26. od nju kakor od dveh skupaj prebivajočih ljudstev govorí. Iz tega se vidi, da sta mogla soseda biti. Po Bohartovi zdetvi so iz nju naroda bili Moskovičani Moschi Moscovitæ in Iberi ali Tiberi, uni so stanovali prek Kapatočja proti severji, ti pa med Trebizondijo in malo Armenijo do Mošiške gore in do Kolka.

6. Tyras, najmlajši Jafetovih sinov je prebival v Mužii, Tračii in druzih evropejskih proti severji ležečih deželah.

Gomerjevi sinovi so bili Askenec, Rifat in Togorma.

Askenec, pervorojeni Gomerjev sin, se je bil vdomovil v Potonje Bithynia, v Troado in v malo Frigio proti severji od Armenije, in to nam verjetno storí okoljšina, da je v tistih krajih jezero, ki se mu Askansko jezero pravi; tudi eno ondotno reko Askansko imenujejo, in nekdajne čase je bilo tam mesto Askansko imenovano. Sčasama se je to ljudstvo notri do morja razširilo, in od tod so mende Greki tisto morje askinsko ali aksinsko morje, sčasama pa celo evksinsko morje Pontus evxinus imenovali.

Rifat je stanoval blizo svojiga brata Askeneca. Ripat, če se po spremembi tihnica *p* v *f* ali *b* prestavi se glasi Rifat ali Ribat, kakor je v prestavljenih Mozesovih bukvah brati. V tem imenu je korenita slovka rif, rip ali rib, in ako h pismenki *r* še ostreji naduh pridenemo, se ta slovka glasi hrib, kar tudi v nemškim Riff pomeni. Rusi imenujejo gorovje, ki se delječ razteguje hrebet, to je po slovensko, herbet. Po Kosmati najstarjim českim zgodovinarji vémo, da se je vodja Čehov, ko so v zapušene markomanske kraje došli, najpred na gori Rip med rekama Ogro in Veltavo naselil, in Dalemil poje: „Ker se od verha te gore delječ okoli vidi, so jo hořin Rip imenovali.“ Leta gora, na ktero še zdaj Čehi iz daljnih krajev na Božjo pot hodijo, in kjer je, kakor stara pravlica pové, Čeh pokopan, se perva v zgodovini českih naseljnikov imenuje, in je pred ko ne od perve izidne gore českiga naroda, od izidne gore vsih slavjanskih ljudstev Ripatoviga zaroda svoje imé dobila. (Dalje sledí.)

V jezikoslovnih zadévah.

Mnogo različniga in nasprotniga se je že bralo in pisalo zastran sklepa matice-ilirske v Zagrebu od 7. maja t. l., ki se še le sedaj v „Südslawische Zeitung“ natanjko zvé iz osnove dopisov, ki jih je matica namenila literarnim družtvam slovanskih dežel. Iz tega se zvé, da namen nasvetovaniga zbora ni stvaritev noviga občnoslovanskiga književniga jezika, ampak le posvetovanje: kako naj bi se različni slovanski jeziki med sabo — eden druzimu — bolj bližali. Osnova teh dopisov na mnoge družtva se takole glasí:

„Slavno družtvo! Težko kdo bo dvomil, da pri vsakim narodu je edinost književniga jezika poglavitni pogoj literarniga napredka, in da bi ne bilo ne francosko, ne laško in ne nemško slovstvo (literatura) tiste visoke stopnje, na kteri jih sedaj najdemo, doseglo, ako bi bil vsaki oddelk francoskiga, laškiga ali nemškiga naroda svoje knjige (bukve) v svojim posebnim narečju pisal, kakor se to pri nas Slovanih godí. Akoravno nam Slovanam, ki smo po nemili osodi že od nekdaj ločeni, ni dano, da bi edini književni jezik imeli, je vunder naša dolžnost, da si po izgledu starih Grekov saj prizadevamo, da se naši književni jeziki ne še bolj kakor dosedaj razločijo, ampak se, kar koli je moč, približajo. Na to imamo zlasti sedaj paziti, ko se vsi slovanski narodi za omiko svojiga jezika poganjajo. Kako naj bi v tem ravnali, nam je ces. avstrijanski minister g. dr. Bach pokazal, ki je pred 2 létama zbor slovanskih jezikoslovcov v Beč (Dunaj) poklical, da naj bi enolično in vredjeno slovansko pravoslovsko terminologijo posvetovali in izdelali. Dolžnost vsih Slovanov je, da to početo lepo delo posledovajo in razširijo na celi obsežek jezika, kar je ondi le na pravoslovje omejeno bilo. Vposled tega je literarni oddelk matice ilirske v zboru 7. maja sklenil, vse slovanske literarne družtva povabiti, da naj bi vsako njih 2 ali 3 vredne može izmed sebe izvolilo, ki naj bi se v kakošnim slovanskim mestu, po naših mislih v Varšavi ali Belgradu snidili in posvetovali: kako naj bi se različne narečja eno druzimu približale, in kako naj bi se v duhu prave slovanske vzajemnosti vodíla določile, po kterih naj bi se v omiki slovanskih narečij napredovati imelo, da bi v prihodnje še bolj ne razpadle. — V prepričanju, da Vam je slovanska vzajemnost pri sercu, Vas bratovsko pozvemo pristopiti našimu nasvetu in dva Svojih jezikoslovcov v ta namen izvoliti in zraven tega tudi mesto literarniga zbora nasvetovati, ki se Vam nar pripravniši zdi. Ko Vam to čisto jezikoslovno zadevo v prid vzajemne slovanske literature priporočimo, Vas bratovsko pozdravimo. V Zagrebu mesca junija 1851.“

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Celja. Deževno vreme pri nas je nehalo. Polja veselo zelenijo, žita lepo stojé, drevje obilno sadja obeta; nad vsim tem sije sonca zlatojasno obličje, prostira se neba mila modrína! Ako nas Bog nesreče obvarje, bomo dobro letino dobili. — Pa kaj govorim od zlatojasniga neba? V četertek, 5. t. m. popoldne so se tàmni gromski oblaki na obnebju nakopičili. Votlo gromí. Treši! Blizo Celja, u vasi Kásese, je vžgalo hišo, navstal je silen ogenj, ki je še štiri druge hiše z kozolci in drugimi poslopji vred v pol uri pokončal! Se vé da nobeden teh pogorelih gospodarjev ni bil zavarovan (asekuriran) — dobrote zavarvanja proti nevarnosti ognja se večina tukajšnih kmetov ne da prepričati!! — torej je zdaj nesreča velika, stokanje veliko, pa revšina še večja. — Kakor so „Novíce“ poslednjikrat že povedale, so se pričele pri nas porotne sodíje 2. t. m., pri kterih pervi je bil Anton Dobrejc ne kriv spoznan in koj izpušen. 3. dan t. m. je pred poroto prišel 35 let star čevljar, Anton Hrastnik, iz Ruske fare, zatožen zločinstva zažiga. Spoznan je bil kriv, in obsojen na 7 let v teško ječo. — Tretja obravnava je bila kratka. Stala je pred poroto mlado deklè, zatožena, da je pred létam pri sodii po krivim pričalo. Zagovornik gosp. Hochberg je nje nedolžnost prav krepko zagovarjal. Porotniki so jo nedolžno spoznali. Precej je bila izpušena. J. Š.

Iz Celja Xp. *) S serčnim veseljem slišimo, da pride, ako je ne bo kaj posebniga zaderževalo, družba mnogohvaljenih slovenskih pevcov iz Gradca na dan sv. rešnjiga telesa k nam v Celje, nas ta dan popoldne v tukajšnim gledišu s petjem domačih pesem razveselit. Dobro došlo!

Od Savine. U „Novícah smo pred kratkim brali, da od 1. maja t. l. slovenske županije vse vradne razglase od Celjskiga kantonskiga poglavarstva v domačim slovenskim jeziku dobivajo. To je res. Pa komu gré hvala, da se u tej reči vunder enkrat enakopravnost spozná in spolnuje? Visoko častitimu gospodu predsedniku Marburškiga okrožniga vladarstva. Pritožili so se namreč slovenski župani že mnogokrat, da dobivajo od Celjskiga kantonskiga poglavarstva razglase in oznanila le v nemškim jeziku, kteriga ne razumejo, torej ukazaniga tudi spolniti ne morejo. Gosp. okrožni poglavar je tedaj resno zapovedal, da vsi proglasi, vse oznanila, ki so Slovencam vediti potrebne, ter se njim pošiljajo, morajo tudi v slovenskim jeziku pisane biti. Hvala in blagor pravicoljubnimu gosp. predsedniku! *

* *

Iz Kopra v Istrii 11. rožnika. Ker se od več strani žalostni glasovi od nespoštovanja slovenščine slišijo, prosim, pripustite tudi meni iz tukajšniga Laškiga (?!) proti pravičnimu Bogu za usmiljenje zdihnuti. Ni dolgo tega, kar sim bil v tukajšni veliki gostivnici, h Radeckimu, po iménu; kar vidim nekiga muštačastiga pisarja, ki pismo iz varžeta potegne, in ga z velikim zasmehovanjem svoji okolici bere. Bilo je pismo slovenskiga župana Z. iz Čern..... ki ga je na tukajšno okrožje v laškim jeziku pisal, v kterim res, ne ene besede prav zapisane ni bilo. Na to moj prijatel pravi: „ko bi letá župan namest po laško v svojim slovenskim jeziku pisal, bi gotovo toliko smešniga v pismu napravil ne bil.“ Na to mu muštacar zastavi: „nič ni res, ker slovensko še učeni Slovenci pisati ne znajo, in Slovenci še zmeraj v tami tapajo, in se teško kadaj zbudili bodo.“ Mene so te besede do serca grizle — vunder sim molčal, ker sim védil, da s tem bradačem se z lepo nič opraviti ne da. Oznaniti pa sim se vunder namenil to prigodbo, ktera nam zopet kaže, da namest hvale le zasmehovanje take čaka, ki v ptujim jeziku pisarijo, kteriga ne razumejo. Žalostno je, da nekteri Slavenci hočejo po sili biti drugih narodov šolabarde! — Treba bi bilo, da bi se tukajšni župani zbudili in pokazali, da v slovenskim jeziku vunder veliko veliko bolje, kakor v laškim pišejo. Prosite župani! svoje duhovne, ki so vsi goreči Slovenci, da vam vaše pogreške popravijo, kakor neutrudljivi farman iz Otoškiga dvora z velikim veseljem že davnej dela.

Novičar iz Krajnskiga.

Iz Notranjiga. Na svojim popotvanju nabrane drobtinice sim se namenil Novícam naznaniti. Kako mnogotere reči so novi časi spremenili! Tù in tam so bili

*) Drugi poslani sostavek smo za današnje Novice prepozno prejeli; pride drugo pot. Vred.

do zdaj malo znani kraji, ker potnika ni lahko kaka cesta memo peljala; železnica, ktera se po vse drugih vodilih dela, kakor nekdanje vožnje ceste, jih bo zdaj razglasila; in drugi, dozdaj večkrat imenovani kraji, pojdejo zdaj v pozabljenje. Med takimi kraji, ktere bo še le novi čas v imé prinesel, je Borovnica, unstran Verhnike, v kotu na koncu dolziga Ljubljanskiga mahú. Ondi se za železnico pripravlja most, ki ga do zdaj enaciga nobena železnica še ne kaže, čez 200 sežnjev bo dolg, in 19 ali celò po zadnji besedi 21 sežnjev bo visok. Veliko dela dajè pripravljanje za podlogo, ker je v večidel mehki svet kolov obilno zabiti in po verhu rož djati potreba, preden se bo kamnje pokladati začelo. Zidanje bo prav za prav dva mosta obseglo, eniga verh druziga; kamnje se zato že na več krajih seka, pa v vse drugačni velikosti kakor za druge zidanja. Ko bo ta most izdelan, bo Borovnica tako zaperta, kakor de bi bila od sveta odločena; pa od zgor doli jo bodo potniki kakor ptica memo leté gledali. Malo naprej od tega veliciga mosta se pripravlja še za druziga, kteri ne bo veliko nižji od uniga, vonder precej kraji. Delavcov je do zdaj na vsi cesti od Žalostne gore do Verhnike kakih 3000; še jih bo pa moglo biti, ako se bo delo kmalo dokončati hotlo. — Ko tamkej deržava svoje močí v takih delih skazuje, se ne daleč preč ena soseska serčno ponaša s zidanjem nove cerkve, namreč Verhnika. Lep zid, kakor vlit ali izrezan v zali bizantinski šegi je že skorej na obéh straneh do verha, in konec rožnika ali začetik serpana bo že streho verh krasniga poslopja viditi zamogel. Veliko si prizadenejo pri tem zidanji razun g. dehanta A. Pečarja verli Verhniški možje, gospodje: Obreza, Javornik, Lenarčič, pa sploh tudi cela soseska. Le čudno se mi je zdelo, de pri takim delu sim bil pa še v več krajih drugje prašan: ali na Verhniki kaj delajo? Kaka prazna marnja je dostikrat v hipu po deželi raznešena; ko je pa kaj vredniga, in še celò delo, ki ga toliko potnikov iz ceste viditi mora, takrat so pa jeziki molčeči in peresa v kotih. — Druga reč pa, ki tudi k novim časam gré, ki pa je drugačne podobe in me je na potovanji tudi nekako ganila, je oprostenje kmetijskih zemljiš. Čudne razločke je za to stran v mislih zadetiga ljudstva najti. V enih krajih se še vedno govorjenje sliši: Vse je preč, nič odplačila! Drugje se pa najdejo zopet možje, kteri pravico spoznajo; in de jih ni malo tacih, pokaže obilno naznanilo plačil obljublenih. V enim kraji vonder sim pa še posebno spoštovanje in ljubezin do poprejšne grajšine našel, namreč v Teržiču, kjer skorej misli nisim zasledil, de je podložnost do grajšine nehala. Ondi je pred kratkim došel baron Dietrih, posestnik ondašne grajšine; s slovesnim nagovoram in z razsvetljenjem terga celiga so ga sprejeli. (De je bil pesniški nagovor nemški, menim de se nihče ne bo čudil, proti nemškimu gospodu; naj bi jim predmarcov čas ne bil vzel slavniga Radeckiga, bi bili znali pa tudi slovenski nagovor imeti). Čudil sim se, de še tako spoznajo zavezo s svojim poprejšnim gospodam; pa skorej pokregan sim bil z besedo: de je baron Dietrih velik dobrotnik terga in cerkve. Podlipski.

Iz Ljubljane. Slavnoznani gosp. Ivan Kukuljevič Sakcinski, predsednik družtva za jugoslavensko povestnico in staríne v Zagrebu, se je na svojim arheologiškim potovanju v Benetke zaderžal skoraj celi teden v Ljubljani, kjer je od jutra do večera neutrudljivo sledil po bolj slovečih imenih in delih domačih umetnikov, zlasti malarjev in podobarjev nekdanjih starih in sedanjih časov. Vse Ljubljanske cerkve je pridno obhodil in si v njih najdene imenitniši dela slovanskih umetnikov zapisal; z našim izverstnim malarjem g. Langusam se je sosebno sprijaznil, kteriga dela so mu močno dopadle; zapisal si je znaminiti življenjopis g. Langusa in mnozih druzih domačih umetnikov, od kterih mu je g. Langus povedati vedil. Obiskal je tudi dobro znaniga podoborja Tomca v Št. Vidu, nad kteriga bistro glavo v umenitnjiskih rečéh in bogato zaklado imenitnih in dragih podobarskih delov se ni dosti prečuditi mogel. Izdelki g. Blaznikove kamnotiskarnice so mu močno dopali. V muzeumu, bukvarnici licealski, pri družbi zgodovinski Krajnski je za zgodovíno jugoslavensko mnogo znaminitiga najdel; na posebno imenitne stare rokopise pa je zadel v bukvarnici duhovšnice Ljubljanske. Kar je nabral, bo rešil pozabljivosti, in bo dal v bukvah „Arkiv za povestnicu jugoslavensku“ na dan; pervikrat bomo ondi brali življenjopise in pregled umetnih del tudi naših domačih umetnikov, nekdanjih in sedanjih. Slava in hvala mu! Sicer je bil vesel, toliko bogatih zakladov za mnogoverstne vednosti v Ljubljani najti, od ktere je rekel, da mu bo vedno v dragim spominu ostala. — Domorodcam zamoremo veselo novico naznaniti, da je na prošnjo slovenskiga družtva naš za podučenje ljudstva na vse strani neutrudljivi gosp. fajmošter P. Hicinger izdelal v slovenskim jeziku obras cele zemlje v dveh polkroglah, kterimu je pridjana sostava planetov, ték zemlje krog sonca in ték lune krog zemlje; že se znajde ta za ljudske šole in omiko ljudstva sploh silno potrebni in v slovenskim jeziku pervi „zemljovid“ v kamnotiskarnici g. Blaznika, iz ktere se zamore lepo delo pričakovati. — Veselilo nas je slišati, da pride slavnoznani slovenski pisatelj g. Luka Jeran v Ljubljano k Št. Petru za kaplana. — O pondeljik proti večeru sta prišla presvitla cesarica Maria Ana in svitli nadvojvoda Janez po železnici v Ljubljano, kjer sta bila slovesno sprejeta; gosp. nadvojvoda Janez jo je še tisti večer v Terst odrinil, cesarica pa je prenočila pri Maliču in se je včeraj na pot v Terst podala.

Iz Mengša. Kmetijska podružnica Kamniška bo imela 24. dan t. m. ob devetih dopoldne svoj zbor v kancelii Kamniškiga kantonskiga poglavarja, ki je prijazno izbo zboru za ta dan pripustil. Nadjati se je, de se bojo zbrali vsi udje te podružnice v posvetovanje marsikterih potrebnih rečí. — 29. maja je nam naš zdravnik kirurg. Andrej Peklenk za jetiko umerl. (Kakor se sliši, manjka že sedaj 6 zdravnikov (kirurgov) po deželi. Kaj bo! Kaj bo!)

Iz Iga *) se slišijo žalostne rečí silniga pogoriša. V vsim skupej je 36 hiš in 86 drugih poslopij pogorelo, in čeravno je 16 gospodarjev zavarovanih bilo večidel za kaj maliga, jih je vunder veliko na beraški palici. „Novice“, ki pridejo delječ po deželah, poterkajo na vrata usmiljenih bratov, ter jih prosijo: „pomagajte revežem!“ Rade bojo tudi „Novice Ižanskim pogorelcam namenjene milošine prejele in jih jim odrajtale. „Dvakrat pa pomaga, ki hitro pomaga.“

Novičar iz mnogih krajev.

Dunajski časniki pripovedujejo, da pervo opravilo deržavniga svéta bo sedaj posvetovanje zastran poklicu deželnih zborov, in ker je ministerstvo v tem edinih misel, pravijo, bi utegnil začetek deželnih zborov mesca oktobra biti. Bog daj! — Presvitli cesar misli o kratkim Galicijo obiskati, o jeseni pa v Verono iti

*) Ravno, ko »Novíce« v natís grejo, prejmemo iz Iga natanjčni popís grôzne nesreče, ki je na 26,958 gold. cenjena, s pristavkam, da le tisti so pravi vsmiljenja vredni pogorelci, ki pridejo s pisano pričbo s farnim pečatam milodarov prosit, ne pa drugi beračuni, ki se lažnivo pogorelce imenujejo in po deželi klatijo. — Drugo pot bomo natisnili obširniši popís. Vred.

iti. — Binkoštna dva praznika se je po južni železnici 59.568 oséb na sprehod peljalo. Lepo število! — O nedeljo 15. t. m. je bila 4. česka gledišna igra na Dunaji; igrana je bila Tilova izvirna igra „Maria, mati polka.“ — Za Horvaško in Slavonsko deželo je rokodelni red razglašen. — Na Dunaji se osnuje koristna nova družba za zavarovanje vse domače živine celiga cesarstva; namen te naprave je, deležnikam te družbe škodo po ognju, povodnji, kugi ali scer po nesreči poginjene živine poverniti. — Na Angleškim se je o setvi krompirja primirilo, da je nek otrok na njivi grah v en krompir vtaknil; grah je lepo ozelenel in celi kup tistiga krompirja (12) je bil zdrav med tem, ko je vès drug gnjil. Letas je gospodar na celim krompirjevšu to vcepljenje poskusil — grah že veselo zelení. — Po prepovedi samolastne setve tobaka na Tiroljskim so začeli kmetovavci namesto tobakove vode vodo čmerike zoper goveje uší z velikim pridam rabiti. — V Sležki Krušni gori razsaja huda lakota in légar. — Česke in Marske sùkna slové tako v Londonski razstavi, da Angleži ne morejo verjeti, da je mogoče tako lepo blago po tako niski ceni izdelovati. — Častno darilo za 1000 gold. ki jo je Dunajska akademija v letu 1848 za pretres slovanskih glasov razpisala, je dobil dr. Miklošič. — Družtvo za jugoslavensko povestnico je imelo 1. t. m. občni zbor. 1 del njeniga „arkiva“ je že na svitlo dan. — Zagrebški župan bo dobival vsako leto 2000 gold. plačila. — 2. maja je začel dr. Rojc prednašati na Zagrebški akademíi kazenski zakonik in kazensko ravnanje v slovenskim jeziku. Južni Slaveni ga natanjko razumejo; samo to želijo, da bi se začel berž deržati ilirskiga imenoslovja. — Napovedani novi časopis „Domobran“ ne bo prišel na svitlo, zato ker ministerstvo ni izhajanja dovolilo. — Na Avstrijanskim je 37 slovanskih časopisov. — 12. t. m. je bil g. Janez Kamauf enaglasno za župana v Zagrebu izvoljen, g. Janez Kozler pa s 27 glasovi za njegoviga namestnika. — Slavni Palacki v Pragi je hudo na koleri zbolel, pa je zopet ozdravil. — Na Milanskim je letas sila veliko svilodov (židnih červičev) tako da jim murviniga listja zmanjkuje. — Po celim Ruskim carstvu je razpisana velika nova nabira vojakov.

Vprašanje.

Pri nas goveja živina močno na sajevki boleha, to je, iz perviga gré kervava voda od nje, k zadnjimu pa černa ko saje; zato pa to bolezen sajevko imenujemo. — Kaj bi v taki bolezni nar bolj pomagalo? — Pri nas rabijo vinski jesih, pri nekterih pomaga; pa se teško dobí, ker smo visoko v planinah brez vinskih goric. P. G.

Odgovor.

Ta bolezen je o začetku nižji ali višji stopnja vnetja scavil; zato ji teknejo o začetku kisle ali slane pijače, torej jesih vsake sorte z vodo zmešan, tudi druge kislíne na vodi, kakor žeplena kislína (hudičevo olje) i. t. d. — Dober je tudi solitar (4 — 6 lotov na srednji škafčik vode), zraven pa močnate pijače, kuhana voda lanéniga sémena i. t. d. Poslednjič po preteklim vnetju hrastove ali verbove skorje v vodi kuhane. *Vred.*

Ponovljena prošnja.

Iz Gradca. Pred novim letom je c. k. štajarska namestnija slavnim tehantijam po slovenski sekovski in labudski škofii razposlala 2 dela lanjskiga nemškega štaj. zakonika z mojo priserčno prošnjo, da bi p. n. g. duhovniki blagovolili od kraja do kraja prave slovenske iména k nemškimu pristaviti. Od več krajev se je to delo že dognano nazaj poslalo — lepa hvala za rodoljubni trud! — od drugih še se želno pričakuje, ker ga je silno treba. Zatorej ponovim svojo ponižno prošnjo, da bi dotični p. n. gospodi se hteli kolikor mogoče pospešiti in mi prizanesti prisiljeno nadlego.

V Gradcu 15. junija 1851. Dr. J. Muršec.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*

---

17. dokladni list

(59.) (2)

Naznanje

Svilopreijkne mešičke (cocons, galette) letašnje priredbe kupim funt po 24 — 30 krajcerjev neumorjene, in po 35 — 40 kr. umorjene do konca maliga serpana v Ljubljani nad cesarskim grabnam pod hišno številko 10.

Ljubljana 10. rožnika 1851.

Dohtor Orel.

(57.) (3.)

Zemljiše na prodaj.

To zemljiše je na spodnim Koroškim v Javni dolini na cesti, ki od Celjovca ali Velkovca čez Doberno vas, Pliberk, Prevale v Slovengradec in Celje pelja, na prav rodovitni ravni zemlji apneno-laporaste sorte; veliko je 129 oralov in 757 štirjaških sežnjev, med kterimi je 57 oralov in 469 štirjaških sežnjev večidel za sekanje pripravniga borštа; zraven tega ima to zemljiše tudi dva deleža na neki občni planini gojsda okoli 350 oralov velikiga. Prodá se to zemljiše zavolj domačinskih prememb prostovoljno. Kaj več od dobrih pogodb se zvé pri gosp. Jožefu Lesnagu posestniku v Velkovcu (Völkermarkt.)

(56.) (3)

Pri Janezu Leonu v Celjovcu so nasledne bukve na svitlo prišli in se v vsih bukvarnicah dobijo:

Drobtince

za novo leto 1851.

Učiteljem in učencam, starišem in otrokam v poduk in kratek čas. VI. leto. Na svetlo dal *Jožef Rozman* korar stolne labudtske cerkve, in vodja škofijnega semenišča sv. Andreju. Brosch. 48 kr., steif geb. 54 kr.

Svetiga

Franciška Zalezja nekdajniga škofa v Genevi *Filoteja* ali prijazna roka pobožno živeti. Poslovenil ino z molitvami za cerkuv in nekterimi drugimi pomnožil neki dušni pastir lavantiske škofije. Pregledal ino priporočil *Anton Slomšek.* Brosch. 54 kr., steif geb. 1 gold. 6 kr.

Živlenja

Srečni Pot.

Potrebni nauki, izgledi ino molitvice za mladenče. Spisali mladi duhovni ino na svetlo dal *Anton Slomšek.* Tretji natis. Brosch. 40 kr., steif geb. 48 kr.

Joh. Leon.